na zemský úřad; dosud příslušelo ministru (výn. stát. min. ze dne 18. března 1866 č. 1452). Změna rodového jména má místo pravidelně při přestoupení k náboženství křesťanskému nebo při propůjčení šlechtictví, bylo-li výslovně k tomu dáno povolení a šetřeno náležité opatrnosti (dek. dv. kanc. ze dne 5. června 1826 sb. zák. polit. sv. 54 č. 36). Změna jména po zákonu se nepřipouští a připojení nového jména pokládati jest na roveň změně jména (rozh. min. sprav. ze dne 9. června 1871 č. 6953, ze dne 23. května 1873 č. 7875, ze dne 21. října 1876 č. 14.601 a ze dne 9. června 1877 č. 6953). Jelikož nemáme nijakého zákonného ustanovení, jež by obmezovalo užívání jména manželova na čas trvání manželství, nebo jež by odnímalo manželce jméno, kteréž obdržela při sňatku, zejména pro ten případ, když dojde k rozloučení manželství, nemůžeme tvrditi, že by rozloučením měla žena právo nebo i právo jen přijati ono jméno, jež jí před sňatkem přináleželo (vyjádření min. sprav. ze dne 13. března 1870, časop. »Zeitschrift für Verw.«, IV. r. č. 26 str. 102; rozh. min. vnitra ze dne 27. července 1869 č. 9734, časop. »Zeitschrift f. V.« z r. 1869 č. 31). Patent ze dne 23. července 1787 č. 698 sb. zák. soud. vydán byl pro veškery dědičné země za tím účelem, aby při jménech Židů vyvarováno bylo nepořádkům v politickém a soudním řízení, jakož i v životě jich soukromém; patent tento stanoví, že mají býti Židé ve všech provinciích přidržáni k tomu, aby každý otec rodiny užíval pro rodinu svou, poručník pro sirotky své a každá mužská osoba svobodná, která není ani v moci otcovské, ani v poručenství ani opatrovnictví, určitého rodového jména a sice musí užívati příjmení a jména v řeči německé. Stejným způsobem vydány byly podobné předpisy pro Židy v Haliči patentem ze dne 21. února 1805 sv. 24 č. 19 sb. zák. pol.

II. Právo poplatkové.

Žádosti o změnu jména podléhají z prvního archu kolku 5 zl. (pol. saz. 43 *c*) ad 1 popl. z.).

Změna náboženství viz Náboženství.

Změna práv a závazků viz Přeměna práv a závazků.

Změna provozovárny živnostenské viz Provozovárny živnostenské, jich změny a rozšíření.

Změna trestu viz Přeměna trestu.

Zmocněnec viz Plnomocenství.

Zmocněnec obchodní viz Prokura a plnomocenství obchodní.

Zmrzačení sebe sama.

I. Zmrzačí-li někdo sebe sama, porušuje tím především povinnosti vůči sobě samému a po případě vůči třetím osobám, jež vyživovati jest povinen, stane-li se zmrzačením úplně nebo částečně k výdělku neschopným. Avšak stát tresce jen tehdy zmrzačení sebe, činí-li je kdo s úmyslem, aby stal se nezpůsobilým k vojenské službě aneb aby této službě se vyhnul uměle způsobenými tělesnými vadami.

II. Vojenský zákonník trestní rozeznává mezi ublížením sobě a zmrzačením se. Ublížení sobě zařaděno jest ve druhé hlavě mezi t. zv. vojenské zločiny a přečiny, jimiž porušují se povinnosti vojenské služby a stavu vojenského, kdežto zmrzačení sebe jest přečinem proti tělesné bezpečnosti. I liší se delikt ublížení sobě od zmrzačení se tím, že subjekty onoho zločinu jsou vojenské osoby, které na válečné články přísahaly, kdežto při zmrzačení se přihlížíme ke všem ostatním osobám, jež právě

zúmyslným porušením svého těla aneb zdraví chtějí se vymknouti vojenské povinnosti a tresce se tudíž také ublížení sobě jako vojenský zločin, ježto tento delikt směřuje k porušení vojenské služby a s ní spojené služební přísahy, čemuž u posledněji šího přečinu tak není. O zločinu ublížení sobě jednají §§ 293—297. Příslušná podstatná ustanovení trestní jsou: Kdo po vojenské služební přísaze složené na válečné články zmrzačiv své tělo nebo zúmyslně nějakou nemoc si přivodiv, snaží se učiniti se neschopným k vojenské službě a tím způsobiti své propuštění, dopustí se zločinu ublížení sobě. Smysl tohoto místa zákona jest patrně ten, že tohoto zločinu dopouští se onen, kdo vykoná některý z uvedených činů, aby se tím učinil k vojenské službě nezpůsobilým a své propuštění způsobil. Zločin jest dokonán, jakmile zmrzačení v naznačeném úmyslu se stalo, nemoc způsobena byla; přípravná jednání k tomu vedoucí jsou pokusem toho zločinu (§ 293 voj. tr. z.). Bylo-li zúmyslné zmrzačení se od muže branného stavu (kombattanta) s takovým výsledkem provedeno, že při prohlédnutí ho, vykonaném co možná důkladně a přísně, a při superabitrování není shledán potřebným k úplně žádné službě u svého vojenského sboru, budiž odsouzen k těžkému žaláři od pěti do deseti let, a po přestálé době trestu, jehož čas nevpočte se kapitulantovi do jeho kapitulační doby, budiž znova podroben superarbitraci (§ 294 voj. tr. z.). Vypadne-li však prvý superabritrační nález o zmrzačení se v ten rozum, že pachatel k vojenskému sboru, k němuž náleží, není naprosto nezpůsobilý, budiž odsouzen k těžkému žaláři od jednoho až do pěti let, po přestálém trestu však budiž ho užito u pluku nebo sboru, k němuž náleží, ku službě (§ 295 voj. tr. z.). Každé s takovýmto úmyslem způsobené poškození na těle kteréhokoliv stupně zakládá tedy dokonaný zločin ublížení sobě. §§ 294 a 295 voj. tr. z. nerozeznávají mezi dokonaným zločinem a pokusem ublížení sobě, nýbrž ustanovují jen různé stupně trestu, dle nichž zločin, ať dokonán ať pokusen, podle větší nebo menší trestuhodnosti jest trestati. Vyšší sazba trestní § 294 může totiž stihnouti jen toho, koho nelze upotřebiti k úplně žádné službě u vojenského sboru, nižší trestní sazba § 295 však všecky ty, kdož jsou ještě schopni k nějaké službě u jich vojenského sboru, a nemožno v této příčině činiti rozdíl mezi službou polní a zvláštní službou branného oddílu, mezi dočasnou nebo trvalou službou, protože také zákon nečiní takového rozdílu. Rozumí se ostatně samo sebou, že soudce u takového škůdce sobě, jenž podle nálezu superabitrační komise jest způsobilým ještě k nějaké službě u svého vojenského sboru, ukládaje trest v mezích § 295, bude i na to pomýšleti, zda služba, již jest schopen konati, jest od původního služebního určení více nebo méně vzdálena a zdali je sám k této u větší nebo menší míře způsobilým (nař. min. voj. ze dne 21. prosince 1863, odd. 1 č. 1883).

II. Zákon branný.

Kdo ublížením si neb jiným způsobem přivádí se do stavu, který má ho úplně nebo částečně neschopným učiniti ku plnění zákonné povinnosti branné, nebo se jiným do takového stavu přivoditi dá, dále kdo jiného do takového stavu přivádí, činí se vinným přečinem a tresce se tuhým vězením od šesti měsíců až do tří let nebo na penězích od 300 až do 2000 zlatých. U toho, kdo jinému způsobí těžké poškození, užije se po případě přísnějších ustanovení všeobecného zákona trestního o zločinu těžkého poškození na těle. Vedle jmenovaného trestu musí se poškozený

ve všech odvodních třídách věku, mimo svou třídu věku a řadu losu, stavěti a má — pokud je ještě způsobilým k nějaké, byť i podřízené, službě ve vojště (u námořnictva) nebo u zemské obrany — dvě léta přes zákonnou služební povinnost řadovou, resp. přes presenční služební dobu u zemské obrany presenčně sloužiti, čímž si přiměřené prodloužení veškeré služební povinnosti nastane. Rekruti a náhradní záložníci, kteří se proviní takovýmto ublížením si před svým zařaděním, pozbudou výhody, že s nimi nakládáno podle třídy věku a řady losu, a propadnou všem uvedeným trestním ustanovením (§ 49 brann. zák.). Těmito ustanoveními jsou zrušeny §§ 677 a 678 voj. tr. z.

Znalci (v právu správním).

I. Část všeobecná.

Téměř ve všech odvětvích správního práva ukládá se v určitých případech správním úřadům povinnosť za účelem zjištění okolností pro rozhodnutí důležitých vyžádati si dobré zdání znalců. Ovšem mají správní úřadové při posuzování nálezu a dobrého zdání daleko volnější pole než soudy, jelikož úřadové správní význam jejich z pravidla posuzují dle svého volného uvážení. V jednotlivých oborech správního práva jsou kromě toho zřízeni znalci stálí, kteří zároveň působí jako orgány veřejné. Vzhledem k velikému množství správních zákonů nutno zde obmeziti se toliko na obory nejdůležitější a i v jednotlivých odvětvích lze dotknouti se jenom případů nejčastějších.

II. Právo živnostenské.

Především v právu živnostenském tvoří znalecké dobrozdání téměř výlučně základ úředního rozhodnutí. Živnostenský řád předpisuje skoro ve všech odvětvích živnostenského práva slyšení obchodních a živnostenských komor k tomu cíli, aby tak v otázkách týkajících se povahy a organisace živností, jakož i stávajících zvyklostí byl zjednán potřebný základ k úřednímu rozhodnutí. Tak tomu jest zejména v případě § 24 při otázce, zdali kromě koncesovaných živností uvedených v § 15 ještě jiná živnosť koncesí má býti vázána; rovněž v celé řadě otázek řemeslných živností se týkajících a sice, má-li býti stanoven počet let pro učně a pomocníky u různých řemeslných živností, jde-li o dispens od předložení průkazu způsobilosti (§ 14) a vůbec o otázku, zdali jedno nebo druhé průmyslové odvětví jest pokládati za živnosť řemeslnou čili nic.

Obchodní a živnostenské komory mají býti dále slyšeny, jedná-li se o provedení zamýšlených změn v podnikovém zařízení od povolení úředního odvislých. Zvláště důležitý význam však mají dobrá zdání obchodních a živnostenských komor ve příčině určení rozsahu a ohraničení živnostenských práv. § 36 odst. 2 živ. nov. ukládá zemským úřadům povinnosť v pochybných případech vyžádati si dobré zdání obchodních a živnostenských komor o rozsahu živnostenských práv; živnostenské komory mají pak k tomuto cíli slyšeti příslušné společenstvo. Vyjádřením těchto činitelů, k řešení dotyčných otázek v prvé řadě povolaných, má býti stanoveno, zdali a pokud jednotlivé živnosti navzájem jsou spřízněny, kde sluší mezi nimi určiti hranici, ve kterých směrech se stýkají a tudíž která oprávnění mají společná a konečně, zdali určitou činnosť výdělkovou dlužno řaditi mezi živnosti svobodné, koncesované či řemeslné. Mnohé dobré zdání obchodních a živnostenských komor opírá se o vyjádření příslušných živnostenských společenstev, a docházejí tak výrazu a povšimnutí snahy a tužby